

פרשת בא

מצוות קידוש לבנה - יסודותיה וגדריה ההלכתיים

פתיחה

- ◇ מדוע יש לקדש את החודש?
- ◇ מה מקדשים בקידוש החודש?
- ◇ מה מעלתה של מצוות קידוש לבנה?
- ◇ האם ברכת הלבנה היא ברכת ראייה, ברכת שבח או ברכת מצוות?
- ◇ מדוע נשים אינן מברכות ברכת לבנה ולעומת זאת סומא כן מברך?
- ◇ האם ברכת הלבנה היא מצוות עשה שהזמן גרמה?
- ◇ האם יש להמתין למוצאי שבת או לקדש מיד?
- ◇ באיזה יום בחודש ניתן להתחיל לברך ברכת לבנה?
- ◇ האם ניתן לברך ברכת לבנה כאשר השמים מעוננים?
- ◇ האם צריך ליהנות מאור הלבנה כדי לברך עליה?

מצוות קידוש החודש

בפרשת החודש, הקב"ה מצווה את משה ואהרן על מצוות עשה הראשונה שנצטוו בה כאומה - מצוות קידוש החודש¹:

"הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשׁ חֹדְשִׁים רֵאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה."

רש"י מבאר, כי הקב"ה הראה למשה את הלבנה בחידושה באופן מוחשי, ואמר לו: "כשהירח מתחדש, יהיה לך ראש חודש". והדברים נאמרו על חודש ניסן, שיהיה ראשון למנין החודשים.

עוד מוסיף רש"י, כי משה רבנו התקשה להבין מהו השיעור המדויק שבו צריכה הלבנה להיראות כדי שתהיה ראויה לקידוש, לכן הקב"ה "הראה לו באצבע את הלבנה ברקיע ואמר לו: כזה ראה וקדש". ומכיוון שהדיבור האלקי עם משה היה תמיד ביום, מסביר רש"י, שפרשה זו נאמרה למשה סמוך לשקיעת החמה, והלבנה נראתה לו עם חשיכה. נמצאנו למדים, שהזמן הקובע לתחילת חודש חדש הוא רגע מולד הלבנה.

העובדה שהקב"ה הוצרך להראות למשה את הלבנה בחידושה ולהורות לו 'כזה ראה וקדש', מלמדת כי קדושת החודש תלויה בראייה האנושית ובדיבור של בית הדין המכריז 'מקודש', ולא די בחידוש הלבנה כשלעצמו. על כך יש לשאול: מדוע יש צורך שבית דין "יקדשו" את החודש, הרי הלבנה מתחדשת במסלולה מעצמה באופן טבעי? מה מוסיפה פעולת הקידוש האנושית?

המדרש² מעמיק במשמעות המילה "קידוש" בהקשר זה, ומביא משל נפלא:

"משל למלך שקידש אישה וכתב לו מתנות מועטות. כיוון שבא לוקחה (לנישואין), כתב לה מתנות רבות כבעל. כך העולם הזה - אירוסין היו, שנאמר: 'וארשתיך לי לעולם', ולא מסר להם אלא הלבנה בלבד... אבל לימות המשיח יהיו נישואין... באותה שעה

¹ שמות יב, ב.

² שמות רבה טו, לא.

מוסר להם את הכל, שנאמר 'והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד' (דניאל יב, ג).

המדרש מבאר את המילים "הַחֲדָשׁ הַזֶּה לְכֶם" באמצעות משל למלך המקדש אישה. בשלב האירוסין, המלך מעניק לארוסתו מתנות מועטות בלבד, אך בעת הנישואין הוא מעניק לה מתנות רבות ומשפיע עליה מכל טובו כבעל.

כך גם במערכת היחסים שבין הקב"ה לישראל: בעולם הזה, הקשר הוא בבחינת "אירוסין". בשלב זה, מסר הקב"ה לישראל מתנה מועטת יחסית - את מצוות קידוש הלבנה בלבד, המעניקה להם את הכוח לשלוט בזמן ולהתחדש. אולם, לעתיד לבוא בימות המשיח, הקשר יהפוך לבחינת "נישואין" שלמים. באותה שעה, יגלה להם הקב"ה את כל סודות הבריאה, עד שיזהירו כזוהר הרקיע וככוכבים לעולם ועד.

מצוות קידוש לבנה

הגמרא במסכת סנהדרין³ עומדת על חשיבותה המופלגת של ברכת הלבנה ועל האופן בו יש לקיימה:

"אמר רבי יוחנן: כל המברך על החודש בזמנו - כאילו מקבל פני שכינה... תנא דבי רבי ישמעאל: אלמלא לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהן שבשמים כל חודש וחודש - דיין. אמר אביי: הלכך נמרינהו מעומד. מרימר ומר זוטרא מכתפי אהדדי, ומברכי".

מכיוון שברכה זו נחשבת כהקבלת פני השכינה, למדו מכאן שיש לאמרה בעמידה, ובמידת האפשר בחבורה⁴.

הגמרא מוסיפה כי בבבל ובארץ ישראל נהגו נוסחים שונים לברכה זו:

רב אחא סיפר לרב אשי שבארץ ישראל היו מברכים נוסח קצר⁵:

"ברוך מחדש חודשים".

רב אשי הסתייג מנוסח זה, והעדיף את הנוסח המורחב של רב יהודה:

"ברוך... אשר במאמרו ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם, חוק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם... וללבנה אמר שתתחדש, עטרת תפארת לעמוסי בטן שהן עתידין להתחדש כמותה... ברוך אתה ה' מחדש חודשים".

במסכת סופרים⁶ מובא הנוסח הקרוב ביותר לנוסח שאנו נוהגים בו כיום ב"קידוש לבנה". בגוף הברכה נבחר הנוסח הארוך יותר, ובחתימתה בא נוסח שונה, המדגיש כי הזמן אינו מתקדש מאליו אלא על ידי עם ישראל, וזו לשונו:

³ סנהדרין מב ע"א.

⁴ ראה ב"ח אורח חיים סימן תכו, שכתב: "מרימר ומר זוטרא הוי מכתפי להו ומברכי. נראה דרצה לומר שלא היה עומד כל א' בפני עצמו ומברך אלא נתחברו יחד כתפיהן להדדי ומברכיין יחד שזהו דרך חשיבות להקביל פני השכינה ולכן כתבו האחרונים דאין מקדשין הלבנה תחת הגג דאין זה דרך כבוד אלא יוצאין מתחת הגג לתוך הרחוב כדרך שיוצאין לקבל פני המלך שיוצאין לקראתו".

⁵ גרסה זו המובאת בבבלי בשם בני ארץ ישראל, תואמת את המובא בירושלמי (ברכות פ"ט, ה"ב), שם נקבע נוסח זה כעיקר הדין: "הרואה את הלבנה בחידושה אומר ברוך מחדש חודשים".

⁶ מסכת סופרים פי"ט, ה"י.

"ומברך, אשר במאמרו ברא שחקים, וברוח פיו כל צבאם, חוק זמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם, פועלי אמת שפעולתם אמת, וללבנה אמר שתתחדש באור יקר ועטרת תפארת לעמוסי בטן, שהם עתידים להתחדש כמותה, ולפאר ליוצרים על כבוד מלכותו, ברוך אתה ה' מקדש ישראל וראשי חודשים".

במדרש רבה⁷ מובאות שלוש שיטות באשר לחתימת הברכה, וכל אחת מהן מדגישה נקודת מבט אחרת על מצוות קידוש החודש:

- א. "מחדש חודשים" - דגש על פלא הבריאה והתחדשות הטבע.
- ב. "מקדש חודשים" - דגש על קדושת הזמן המופיעה בעולם.
- ג. "מקדש ישראל" - דגש על כך שקדושת הזמן תלויה בעם ישראל.

המדרש מסיים במילים הבאות:

"אם אין ישראל מקדשים אותו אין אותו קידוש כלום. ואל תתמה על זה שהקב"ה קידש את ישראל, שנאמר: 'והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה'', ולפי שהם מקודשים לשמים, לכך מה שהם מקדשים הוא מקודש".

האם ישנה מצוה לקדש את הלבנה

בבואנו לעמוד על אופיה של ברכת הלבנה, עולה השאלה: האם מדובר במצוה שעומדת בפני עצמה, או במצוה שהיא חלק מ"ברכות הראייה", בדומה לברכות שמברכים על ברכים, ימים והרים?

רבי יעקב ריישר⁸ בשו"ת **שבות יעקב**⁹ נוקט כי ברכת הלבנה במהותה היא "ברכת ראייה", ואינה נחשבת לחובה המוטלת על האדם באופן אקטיבי. הוא משווה זאת לברכות השבח שמברכים על תופעות טבע חריגות, וכה דבריו:

"ולפי עניות דעתי, הנה קידוש לבנה מקורו מפרק הקורא (מגילת) סנהדרין (מב ע"א), ומשמע שם דאינו חובת הגוף כלל רק כשאר ברכת הראייה, כמו זיקים וזוועות וכדומה... שכשרואה אותה מברך. רק דחילוק הוא דזמן גרמא, שאין מקדשה אלא כשהיא בחודשה".

לשיטתו, כשם שאדם אינו מחויב ללכת לגן החיות כדי לראות פיל וקוף ולברך "משנה הבריות", כך אין חובה אקטיבית לחפש את הלבנה. המצוה נוצרת רק מעצם המפגש שבין האדם ללבנה בחידושה.

מכאן הוא מסביר את מנהג הנשים שלא לברך ברכה זו. אף שנשים נוהגות לברך על מצוות עשה שהזמן גרמן, כגון לולב ושופר, הרי זה דווקא במצוות המוגדרות כחובת הגוף. ברכת הלבנה, לעומת זאת, יש בה שני

⁷ שמות רבה טו, כד.

⁸ **רבי יעקב ריישר (בעל ה"עיון יעקב") (פראג, גליציה וגרמניה), התל"ג בערך-התצ"ג** - מגדולי האחרונים, פוסק ומפרש אגדות חז"ל. נולד בפראג למשפחה של תלמידי חכמים ונקרא על שם עירו (ריישר – היא ריישא שבגליציה, שם כיהן אביו ברבנות). למד אצל אביו ואצל רבי אהרן שמעון שפירא. כיהן כדיין וראש ישיבה בפראג, ולאחר מכן נקרא לכהן כרב בקהילות החשובות אנבר, וורמס ומץ. נודע בשיטתו הישרה המשלבת פלפול עם חתירה להלכה פסוקה. ספרו המפורסם ביותר הוא "עיון יעקב", פירוש עמוק ויסודי על ה"עיון יעקב", שבו הוא מיישב את קשיות המפרשים ומוסיף נופך למדני לאגדות חז"ל. כמו כן חיבר את שו"ת "שבות יעקב" (ג' חלקים), שהתקבל כספר יסוד בעולם הפסיקה, את "חוק יעקב" על הלכות פסח, ואת הספר "סולת למנחה" על ספר המצוות.

⁹ שו"ת שבות יעקב ח"א סימן יב.

"חסרונות" לעניין חיוב נשים: היא גם מצוה שהזמן גרמה, וגם אינה חובה המוטלת על הגוף אלא רשות התלויה בראייה מקרית, ולכן הנשים לא קיבלו על עצמן לברך על הלבנה.

המגן אברהם¹⁰ בשם השל"ה הקדוש מוסיף על כך טעם רוחני, לפיו הנשים אינן מברכות בשל חלקן במיעוט הלבנה, "מפני שגרמו לפגם הלבנה"¹¹.

לעומת זאת, מובא בשם **החזון איש**¹² כי קידוש לבנה אינו "ברכת ראייה" אלא "ברכת המצוות". לפי הבנה זו, קיימת חובה על האדם להשתדל ולקיים את המצוה. נפקא מינה למעשה: אדם המחוייב במצוה יצטרך לחפש את הלבנה באופן פעיל. ואם השמים מעוננים במקומו, ייתכן ועליו לנסוע למקום אחר שבו הלבנה נראית כדי לזכות בברכה.

יש המבקשים לראות בברכת הלבנה, ברכה מ"ברכות הנהנין"¹³. יסוד לסברה זו נמצא בדיון, לפיו אין לברך על הלבנה עד ש"יאות לאורה" (כלומר, שאורה יאיר באופן שניתן ליהנות ממנו). אם הברכה מותנית בהנאה מהאור, הרי שיש לה אופי של "ברכות הנהנין", ברכה על הנאת החושים ולא רק שבח על חידוש הטבע.

לשאלה האם הברכה היא "ברכת שבח", "ראייה" או "מצוה", ישנן השלכות מעשיות:

- א. אם זו "ברכת ראייה", אדם שאינו רואה את הלבנה, משום שהיא מכוסה בעננים או משום שהוא שוהה במקום סגור, אינו יכול לברך. אם נאמר שזו "ברכת שבח" על עצם התחדשות הלבנה בעולם, היה מקום לברך גם ללא ראייה פיזית, שכן המציאות קיימת גם אם היא נסתרת.
- ב. אם זו "ברכת ראייה" רגילה, לכאורה אין מניעה שאישה תברך. אך אם זו "ברכת המצוות" - במצוה שהזמן גרמה, הדבר תלוי במנהגי הנשים במצוות עשה שהזמן גרמן.
- ג. אם זו "ברכת המצוות", יש חובה לצאת ולחפש את הלבנה, בעוד ש"ברכת ראייה" אינה מחייבת מאמץ אקטיבי.

האם המצוה נחשבת למצוות עשה שהזמן גרמה

מתוך בירור אופייה של הברכה - האם היא "ברכת ראייה", "ברכת הנהנין" או "ברכת המצוות" - עולה שאלה נוספת: האם ברכת הלבנה נחשבת ל"מצוות עשה שהזמן גרמה"? שאלה זו מהווה מפתח להבנת ההלכה בשתי הסוגיות הבאות: פטור נשים מן הברכה מחד, וחויבו של הסומא בה מאידך.

המגן אברהם¹⁴ קובע כי נשים פטורות מברכת הלבנה, ומביא לכך טעם הלכתי וטעם רעיוני:

"נשים פטורות - דמצוות עשה שהזמן גרמה הוא. ואף על גב דהן מקיימות כל מצוות עשה, כגון סוכה, מכל מקום מצוה זו אין מקיימות, מפני שהן גרמו פגם הלבנה (של"ה) ... וסומא חייב לקדש הלבנה (רש"ל בתשובה)".

¹⁰ מגן אברהם סימן תכו - הקדמה.

¹¹ זהו טעם "על פי הסוד", כמבואר במנחת יצחק (ח"ח סימן טו) ליישב את התמיהה על דברי השל"ה "מה תלוי פגם הלבנה בחטא האישה, ובפרט דחטא האישה היה ביום שישי מבריאת העולם, ופגם הלבנה [שנתמעתה] היה ביום רביעי לבריאת העולם, כדכתיב במעשה בראשית".

¹² בספר "קידוש לבנה - אוצר הלכות ומנהגים" מילואים סימן א, הביא שיש מי ששאל את החזון איש, וענה לו שבוודאי אין ברכת הלבנה דומה לשאר ברכות, והוה מצוה גמורה, והביא ראייה מדברי הגמרא בסנהדרין, שכל המברך על החודש בזמנו כאילו קיבל פני שכינה.

¹³ ראה ברכי יוסף סימן תכו סק"ד.

¹⁴ מגן אברהם סימן תכו - הקדמה.

הגאון רבי שלמה קלוגר¹⁵ בחיבורו **חכמת שלמה** תמה על הגדרת המגן אברהם. לשיטתו, מצוה נקראת "זמן גרמה" רק כאשר היא ברת-ביצוע מצד עצמה תמיד, ורק גזירת הכתוב הגבילה אותה לזמן מסוים, כמו מצוות סוכה. במצוות קידוש לבנה, המניעה אינה מצד "הזמן" אלא מצד "המציאות" - הלבנה פשוט אינה מחודשת בשאר הימים:

"ולדעתי זה הוא תמוה מאוד ואין לו עניין כלל למצוות עשה שהזמן גרמה... אבל בלבנה, אטו הווה לה מניעה מכוח הזמן? זה הו המניעה מגוף המצוה שלא שייכא אז... דאטו בפירי דלא שכיח רק בקיץ, לא תהיה האישה מברכת על אכילתה או ראייתה 'שהחיינו', כיון דהוי זמן גרמא שבחורף ליתנהו להנך פירות? זה ודאי אינו... ואין זה מצוות עשה שהזמן גרמה".

לפי ה"חכמת שלמה", ברכת הלבנה דומה ל"ברכת שהחיינו" על פרי חדש - שגם היא תלויה בעונה, ובכל זאת נשים מברכות עליה, כי המניעה היא מציאותית ולא הלכתית.

מנגד, **המשנה הלכות**¹⁶ ובעל **האגרות משה**¹⁷ דוחים את ההקבלה לפרי חדש.

ה"משנה הלכות" כותב, שבפרי חדש ה"זמן" הוא לא הגורם המחייב, אלא המפגש של האדם עם החידוש, ולכן מי שקנה את הפרי בסוף העונה, או פגש בו לראשונה זמן רב אחרי שהבשיל, עדיין מברך עליו שהחיינו. במצוות קידוש לבנה, לעומת זאת, ההלכה קבעה מסגרת זמן שאינה תלויה במפגש האישי של האדם עם הלבנה, אלא בלוח השנה, ולכן היא נחשבת מצוות עשה ש"הזמן גרמה".

ה"אגרות משה" מתמקד בטבעו של הדבר שעליו מברכים, וכה דבריו:

"וקושיא זו [של החכמת שלמה] לא קשה, דזמן גרמא סברי שנחשב אף שהוא מחמת דליכא המציאות לזה. ולא דמי לפרי חדש שליכא זמן מיוחד לכל הפירות... אבל באיכא זמן קבוע אף שהוא מצד דליכא המציאות נמי נחשב זמן גרמא. וגם הא חג הפסח דמה שנצטוינו לחוג בט"ו בניסן משום דלא שייך ביום אחר מהשנה, וכן פורים וחנוכה, ומכל מקום הם בדין זמן גרמא... ולכן לא מובן כלל קושייתו".

בפרי חדש, אין זמן קבוע שבו המציאות מתרחשת. פירות שונים מבשילים בזמנים שונים, וגם באותו מין פרי, הזמן משתנה לפי מקום הגידול, מועד הזריעה ותנאי השטח. כיוון שאין "זמן קבוע" בלוח השנה לחידוש הפירות, הברכה עליהם היא "ברכת השבח" על מציאות מקרית ולא מצוה התלויה בזמן.

במצוות קידוש לבנה, לעומת זאת, התחדשות הלבנה היא חלק מ"סדרי בראשית" קבועים ומוחלטים בלוח השנה. גם אם המניעה לברך בשאר הימים היא "מציאותית" (שהלבנה אינה בחידושה), כיוון שהמציאות הזו חוזרת במועדים קבועים ומוגדרים, היא נחשבת "זמן גרמה". הוא מוכיח זאת מחגים כמו פסח או פורים, שגם הם תלויים במציאות היסטורית שקרתה בזמן מסוים, ובכל זאת הם נחשבים "זמן גרמה".

¹⁵ **רבי שלמה קלוגר (קומרוב שבפולין) התקנו"ו-התרכ"ט** - רב, פוסק, דרשן ומנהיג. נולד לרבי יהודה אהרן, רבה של קומרוב, וכבר בצעירותו התפרסם כעליו מופלג. לאחר פטירת אביו בילדותו, עבר ללמוד בזמושץ' אצל רבי מרדכי פלונגיין ורבי יעקב קרנץ (המגיד מדובנא). כיהן ברבנות בקהילות קוליקוב ויוזפוף, ובשנת התק"ף נתקבל למגיד מישרים ודיין בעיר בראד, שהיתה מרכז תורני חשוב בגליציה, ושם יצא שמו בכל קצוות תבל כאחד מגדולי המשיבים בדורו. חיבר מאות חיבורים המקיפים את כל חלקי התורה - מקרא, משנה, תלמוד, הלכה, דרוש וקבלה, וביניהם סדרת ספרי השו"ת "האלף לך שלמה", "חכמת שלמה" על השולחן ערוך ו"נדרי זריזין". הוא עמד בחזית המאבקים לשמירת מסורת ישראל אל מול רוחות ההשכלה והרפורמה. עמד בקשר רציף עם גדולי דורו, ביניהם ה"חתם סופר", והשיב אלפי פניות בשאלות הלכתיות סבוכות מכל רחבי העולם. בבראד כיהן כחמישים שנה, ובה נטמן לאחר פטירתו.

¹⁶ שו"ת משנה הלכות חלק יא סימן שצט.

¹⁷ שו"ת אגרות משה חושן משפט ח"ב סימן מז.

בשו"ת האלף לך שלמה¹⁸ כותב **רבי שלמה קלוגר**, שהגדרת ברכת הלבנה כ"מצוות עשה שהזמן גרמה" היא בעייתית, שכן המניעה לברך בשאר ימי החודש אינה נובעת מ"חוק" של זמן, אלא מהיעדר המציאות (הלבנה אינה בחידושה). למסקנה, הוא מחלק בין שני חלקי הברכה, וכה דבריו:

"הך ברכה ד'אשר במאמרו' וכו' שייכא תמיד על כל מעשה בראשית, רק תיקונו עכשיו בזמן חידוש לבנה. ולכך אלו שתי הברכות חלוקות: גוף ברכת הלבנה 'ברוך מחדש חודשים' לא נחשב מצוות עשה שהזמן גרמה... אבל ברכת 'אשר במאמרו' וכו' שייך בכל יום ובכל שעה, ואם כן כיון דשייך לברכה תמיד ואף על פי כן לא קבעוה רק בזמן חידוש לבנה - שפיר נקרא ברכה זו מצוות עשה שהזמן גרמה, ולכך ראוי לפטור בזה הנשים".

ברכת "מחדש חודשים" מתייחסת ישירות ובאופן בלעדי לחידוש הלבנה. כיוון שהיא תלויה במציאות הפיזית של הלבנה ולא בגזירת זמן שרירותית, היא אינה נחשבת "זמן גרמה", אך ברכת "אשר במאמרו בראש חלקים" היא שבח כללי על כל מעשה בראשית וצבא השמים. שבח זה, מצד תוכנו, שייך בכל יום ובכל שעה, ומכיוון שחכמים קבעו לומר שבח כללי זה דווקא בזמן חידוש הלבנה - הרי שהזמן הוא שהופך אותה למחויבת כעת, ולכן היא מוגדרת כ"מצוות עשה שהזמן גרמה", וממנה הנשים פטורות.

מתי ניתן להתחיל לברך

נחלקו הפוסקים מהו זמן הברכה המוקדם ביותר, ומחלוקת זו קשורה במידה רבה לשאלה האם מדובר ב"ברכת ראייה" או בברכה על קדושת הזמן.

הרמב"ם¹⁹ פוסק כי מברכים על הלבנה ברגע שרואים אותה בחידושה, ללא המתנה:

"הרואה לבנה בחידושה מברך... ואם לא בירך עליה בליל הראשון – מברך עליה עד שישה עשר יום בחודש, עד שתמלא פגימתה".

העובדה שהרמב"ם קבע את דין הברכה בתוך הלכות ברכות, בסמוך לשאר ברכות הראייה והשבח, מלמדת כי לשיטתו ברכת קידוש לבנה היא מ"ברכות הראייה", וממילא, אם המציאות כבר קיימת והלבנה נראית לעין, אין טעם להמתין.

לעומת זאת, **הבית יוסף**²⁰ מביא את דברי **רבי יוסף ג'יקטיליא**²¹, בעל "שערי אורה", על פי הקבלה, הסובר שיש להמתין עד שהלבנה תתחזק מעט:

¹⁸ שו"ת האלף לך שלמה או"ח סימן קצג.

¹⁹ רמב"ם הלכות ברכות י, טז-יז.

²⁰ בית יוסף אורח חיים סימן תכו.

²¹ **רבי יוסף ג'יקטיליא (ספרד), ה"ח-הס"ה** - מגדולי המקובלים בספרד. תלמידו של רבי אברהם אבולעפיה, שאמר עליו בספרו "אוצר עדן הגנוז": "והוא בלא ספק הצליח הצלחה מופלאה במה שלמד לפני, והוסיף מכוחו ומדעתו וה' היה עמו". בהיותו כבן עשרים וארבע חיבר את ספרו "גנת אגוז" העוסק בגימטריות וצירופי שמות קבליים. ספרו "שערי אורה" נחשב אצל המקובלים לאחד מספרי היסוד בחכמת הנסתר, ומפורסם שהאר"י אמר על ספר זה כי הוא המפתח לכל תורת הסוד. רבי חיים מוולוז'ין, תלמידו הגדול של הגר"א, התבטא פעם ואמר, שעל מנת לצאת ידי חובת תורת הקבלה, יש ללמוד את ספר הזוהר ואת ספר שערי אורה. ספרו "שערי אורה" מבאר את השמות האלקיים דרך הספירות. חיבר ספרים נוספים, ובהם: "צפנת פענח" על הגדה של פסח, "גנת אגוז", "ספר שערי צדק", "ספר הניקוד", "ספר החשמל", "סוד הנחש", "כללי המצוות - ביאור כללי המצוות ומעלתם בהלכה ובאגדה, "ספר המשלים" - דברי מוסר.

"בעל שערי אורה כתב בתשובה, שעל פי הקבלה אין לברך על חידוש הלבנה עד שיעברו עליה ז' ימים".

כך פסק גם מרן המחבר²²:

"אין מברכין עליה עד שיעברו שבעת ימים עליה".

בשונה מהרמב"ם, השולחן ערוך קבע את הלכות ברכת הלבנה בתוך הלכות ראש חודש. שינוי זה במיקום ההלכה, מלמד כי לשיטתו, כנראה, ברכת קידוש לבנה אינה מ"ברכות הראייה", אלא ברכה השייכת לקדושת הזמנים ולסדרי המועדים של עם ישראל.

הלכה למעשה, אין לברך את ברכת הלבנה בימים הראשונים לחידושה, כיוון שאורה מועט ואין נהנים ממנו. מנהג יוצאי אשכנז לומר את ברכת הלבנה לאחר שעברו שלוש יממות מחידוש הלבנה²³, ומנהג יוצאי ספרד לומר את ברכת הלבנה לאחר שעברו שבע יממות מחידוש הלבנה²⁴.

האם יש להמתין למוצאי שבת

סוגיה נוספת הקשורה במחלוקת הראשונים לגבי מהות הברכה, היא קביעת הזמן המובחר לקיומה - האם מיד כשנראית הלבנה, או שמא יש להמתין לזמן שבו האדם נמצא במצב המכובד ביותר?

הטור²⁵ מביא את דברי מסכת סופרים, לפיהם יש להמתין למוצאי שבת כדי לקיים את המצוה מתוך יישוב הדעת ושמחה:

"גרסינן במסכת סופרים: אין מברכין על הירח אלא במוצאי שבת, כשהוא מבושם ובגדיו נאים".

כך פסק גם השולחן ערוך²⁶, בהסתמכו על הרעיון שברכת הלבנה היא כ"הקבלת פני שכינה", ולכן ראוי לעשותה כשהאדם לבוש בבגדי שבת ומבושם.

הרמ"א כותב, שאמנם לכתחילה יש לנהוג כמסכת סופרים ולקדש את הלבנה במוצאי שבת, אך במקרה שקיים חשש שהזמן יעבור, אין לחכות למוצאי שבת, וזו לשונו:

"ודווקא אם ליל מוצאי שבת הוא קודם עשרה בחודש, אז ממתניין... אבל אם הוא אחר כך - אין ממתניין... שמא יהיו עננים ולא יראו הלבנה ויעבור הזמן".

הרמ"א מוסיף, כי אדם שנאלץ לברך ביום חול (כדי לא להחמיץ את הזמן), עליו להקפיד לפחות על הידור הבגדים:

"וכשמקדשין אותה בחול - יש ללבוש בגדי נאים".

²² שולחן ערוך או"ח סימן תכו, ד.

²³ ראה משנה ברורה סימן תכו, כ. ועיין משנה ברורה עם הערות ביצחק יקרא לגר"א נבנצל שם, שכתב בשם הגרש"אזויערברך, שאדם שטעה וברך את ברכת הלבנה לפני שעברו שלוש יממות מהמולד, יצא בדיעבד ידי חובה.

²⁴ ראה שולחן ערוך או"ח סימן תכו, ד; לבוש סימן תכו, ג; כף החיים סימן תכו, אות סא.

²⁵ טור או"ח סימן תכו.

²⁶ שולחן ערוך או"ח סימן תכו, ב.

לעומתם, רבנו מנוח מנרבונה²⁷, בעל ספר המנוחה²⁸, חולק על עצם ההמתנה. לשיטתו, אין להשהות את המצוה כלל:

"לא ימתין עד מוצאי שבת, ויברך תכף כשיראנה בחידושה, כי אין הדעת נוטה שיחמיץ אדם מצוה הבאה לידו".

ביסוד המחלוקת עומדת שוב שאלת הגדרת המצוה:

אם זו "ברכת המצוות", הרי שחל עליה הכלל "מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה", וכמו בברית מילה או בתקיעת שופר, עלינו להזדרז לקיים את המצוה ברגע הראשון שמתאפשר לנו, ואין דוחים מצוה זו בשביל לקיימה בהזדמנות מאוחר יותר עם בגדים נאים.

אם זו "ברכת השבח" או "הקבלת פני שכינה", העיקר הוא איכות השבח ואיכות ההופעה לפני המלך. במקרה כזה, דחיית הברכה למוצאי שבת אינה נחשבת ל"חמצה", אלא להכנה נדרשת כדי שהשבח יהיה שלם וראוי יותר.

הלכה למעשה:

לכתחילה: ממתינים למוצאי שבת אם הוא חל תוך עשרה ימים למולד.

בדיעבד או בחשש עננים: מקדימים ומברכים מיד, ונכון להקפיד על לבוש נקי ומכובד.

דין נשים וסומא

השאלה היסודית - האם ברכת הלבנה היא "ברכת ראייה" או "ברכת השבח והמצוה" - מקבלת ביטוי מעשי גם בשאלת חובתם של נשים וסומין.

המשנה ברורה²⁹ פוסק כדעת ה"מגן אברהם", שנשים פטורות מברכה זו, ומביא לכך שני טעמים:

"ונשים פטורות מלקדש הלבנה, דהוי מצוות עשה שהזמן גרמה. ואף דכל מצוות עשה שהזמן גרמה נוהגות הנשים שמקיימות ומברכות עליהן, מכל מקום מצוה זו אין צריכין לקיימה, משום שהן גרמו פגם הלבנה".

אולם **בביאור הלכה**³⁰ הוא מעיר, כי מלשון הגמרא בסנהדרין³¹ עולה לכאורה, כי נשים היו רגילות לברך נוסח מקוצר של הברכה:

²⁷ רבי מנוח בן יעקב מנרבונה (נרבונה שבפרובאנס), מחכמי הראשונים, בן זרם של הרשב"א והמאירי - רב, פוסק ומפרש. פעל במרכז התורני המפואר של חכמי פרובאנס, שנודעו בשילוב עומק הלמדנות עם דרכי החקירה והמחשבה. שמו נקבע לדורות בזכות חיבורו 'ספר המנוחה', הנחשב לאחד הביאורים המוקדמים והיסודיים על ספר 'משנה תורה' לרמב"ם (על סדרי מדע, אהבה וזמנים). בחיבורו חותר רבנו מנוח לחשיפת מקורותיו של הרמב"ם ויישוב השגות הראב"ד, תוך שהוא משלב בפסקיו את מנהגי חכמי ארצו. חשיבותו של 'ספר המנוחה' רבה מאוד, ופוסקים רבים, ובראשם מרן השולחן ערוך, הביאו את דבריו כסמכות הלכתית מכרעת.

²⁸ ספר המנוחה על הרמב"ם הלכות ברכות י, יז.

²⁹ משנה ברורה סימן תכו, ס"ק א.

³⁰ ביאור הלכה שם ד"ה אשר במאמרו.

³¹ סנהדרין מב ע"א.

"ומשמע מזה דאם בדיעבד בירך 'ברוך אתה ה'... מחדש חודשים' - יצא, אלא דאינו מן המובחר, והוא מנהג נשים ועמי הארץ, וצריך עיון".

בניגוד לנשים, **המשנה ברורה** פוסק כי סומא חייב בקידוש לבנה, כי אין זו "ברכת ראייה" רגילה התלויה בחוש הראייה הפרטי, אלא שבח כללי על הנהגת הבורא יתברך בעולם:

"וסומא חייב בקידוש הלבנה, כי ברכה זו נתקנה על חידוש העולם, וגם הוא נהנה על ידי שאחרים רואים ומוליכים אותו על הדרך, ודומה לברכת 'יוצר המאורות'".

עם זאת, **בביאור הלכה**³² הוא מצוין כי דין זה שנוי במחלוקת אחרונים: המהרש"ל³³ ופוסקים רבים³⁴ פסקו לחייבו, ואילו המהריק"ש חולק על כך.

למעשה, המחלוקת בשאלת חיוב הסומא והנשים חוזרת להגדרת המצוה שנדונה בפרקים הקודמים:

אם זו "ברכת ראייה" - סומא אינו יכול לברך, כי אינו רואה, ונשים לכאורה היו יכולות לברך, כשם שהן מברכות על ברכים.

אם זו "ברכת השבח על חידוש העולם" - סומא יכול לברך, כיוון שהוא נהנה מחידוש העולם ומתועלת המאורות לאחרים, אך נשים פטורות, מכיוון שהשבח נתקן לזמן קבוע, והרי זו "מצוות עשה שהזמן גרמה".

לבנה מוסתרת על יד עננים

לאחר שדנו במהות המצוה, נבקש לדון בשאלה מעשית: מהי רמת הראייה הנדרשת כדי לברך? האם די בידיעה שהלבנה נמצאת בשמים, או שצריך לראותה במבט ישיר וליהנות מאורה?

הרדב"ז³⁵ נשאל, האם ניתן לברך כאשר הלבנה מוסתרת חלקית על ידי עננים או מסך. בתשובתו, הוא לומד את גדרי ברכת הלבנה מתוך הלכות ברכת "מאורי האש" שבהבדלה, וזו לשונו:

"שאלת ממני אודיעך דעתי, אם מברכין על הלבנה בזמן שיש מסך מבדיל בינו לבינה, וכן בזמן שיש שם עבים... מנא אמינא לה? דתנן: 'אין מברכין על האור עד שיאותו לאורו'. וכמה? אמר עולא: עד שיכיר בין סלע לפונדיון.

לענין ברכת הלבנה נמי, אם המסך הוא דק וקלוש שעובר ממנו אור הלבנה עד שהוא נהנה ממנו ויכול להכיר בין סלע לפונדיון וזולתו מן הדברים שהם ניכרים לאור הלבנה, אז ודאי יכול לברך עליה. ואם המסך הוא גס ואין נהנה מאור הלבנה, אין לברך והוי ברכה לבטלה. והוא הדין לענין הענן, אם הוא עב אין מברך ואם הוא קלוש ודק מברך.

ואם התחיל לברך וכסתה הענן, גומר הברכה".

³² ביאור הלכה שם ד"ה ונהנין מאורה.

³³ שו"ת מהרש"ל סימן עז.

³⁴ מג"א, אליה רבה, פרחי כהונה ועוד.

³⁵ שו"ת הרדב"ז ח"א סימן שמא.

לשיטת הרדב"ז, כשם שבהבדלה אין מברכים על הנר אלא אם כן האור חזק דיו כדי להשתמש בו, כך גם בקידוש לבנה: אם המסך קלוש ואור הלבנה עובר דרכו באופן שניתן ליהנות ממנו ולהכיר בין חפצים - ניתן לברך. ואם הענן סמיך ואין נהנים מאור הלבנה - אין לברך, והמברך ברכתו לבטלה.

חידוש נוסף בדבריו: אם התחיל לברך כשהלבנה גלויה ואז התכסתה בענן - רשאי לגמור את הברכה.

הרדב"ז מסתמך על הסוגיה במסכת **ברכות**³⁶ העוסקת בברכת "מאורי האש":

"אין מברכין על הנר עד שיאותו... אינו מברך עד שיראה שלהבת וישתמש לאורה."

בביאור המושג "שיאותו", מסביר רש"י (שם), שאין הכוונה שהאדם חייב להשתמש באור בפועל באותו רגע, אלא שהאור יהיה ראוי לשימוש:

"לא 'אותו' ממש - שאפילו לא נהנה ממנו, מברכין עליו. ומאי 'עד שיאותו'? עד שיהא אורו ראוי ליהנות ממנו לעומדים סמוך לו, ואז מברכים עליו אפילו הרחוקים ממנו, ובלבד שיראוהו."

הטור והשולחן ערוך³⁷ פסקו להלכה שצריך להכיר בין מטבע למטבע, ולכן בשעת ההבדלה נוהגים להסתכל בשרטוטי הידיים ובציפורניים, כדי לוודא שאכן "נאותים" לאור.

הרדב"ז מקשה: אם ברכת קידוש לבנה היא על "מנהגו של עולם" ועל חידוש הבריאה, מדוע הראייה מעכבת? הוא מתרץ זאת על פי דברי **מסכת סופרים**, המורה לאדם המברך להביט בלבנה במישורין:

"ותולה עיניו כנגדה ומישר רגליו ומברך - הרי בהדיא שצריך להביט בה."

לעומת הרדב"ז, ישנם פוסקים הסוברים שההבטה הפיזית בלבנה אינה מעכבת את הברכה:

הגאון **רבי שמואל הלוי ואזנר**³⁸, בעל **שו"ת שבט הלוי**³⁹, פוסק שאם אדם ידע שהלבנה התחדשה והרגיש באורה הזורח על הארץ, יצא ידי חובה גם אם לא הביט בה ממש בעת הברכה:

"לפי דעתי פשוט דיצא... ואין ההבטה בה ממש מעכב... דזריחת הלבנה וחידושה ואורה הנרגש בארץ - היינו ראיית הלבנה בחידושה".

³⁶ ברכות נג ע"ב.

³⁷ טור ושולחן ערוך או"ח סימן רחצ.

³⁸ **רבי שמואל הלוי ואזנר (בעל "שבט הלוי") (וינה שבאוסטריה-בני ברק), התרע"ג-התשע"ה** - מגדולי פוסקי ההלכה בדורות האחרונים ומנהיגה הרוחני של שכונת "זכרון מאיר". בצעירותו למד בישיבת "חכמי לובלין" אצל רבי מאיר שפירא, ועלה לארץ ישראל לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה. הקים את ישיבת "חכמי לובלין" בבני ברק ועמד בראשה במשך עשרות שנים. נודע כסמכות הלכתית עליונה ופסקיו התקבלו בכל תפוצות ישראל. עסק רבות בביצור חומות הדת ובפתרון שאלות טכנולוגיות והלכתיות מורכבות שהתעוררו בדורו. נודע ביראת השמים הצרופה שלו ובדבקותו במסורת הפסיקה של גדולי הדורות הקודמים. נפטר בערב חג הפסח בגיל 102. מחבר הספרים: "שבט הלוי" - סדרת ספרי שו"ת הכוללת אחד-עשר כרכים על כל חלקי השולחן ערוך, "שבט הלוי" על התורה - חידושים וביאורים על חמישה חומשי תורה, "שבט הלוי" על הש"ס - חידושים על מסכתות התלמוד, "שיעורי שבט הלוי" - סיכומי שיעוריו על הלכות נידה, "מבית לוי" - קובצי פסקים והנהגות שהוצאו על ידי תלמידיו, "דרשות שבט הלוי" - דרשות שנשא במעמדים שונים ובישיבה.

³⁹ שו"ת שבט הלוי ח"ה סימן קכה.

בשו"ת שיח יצחק⁴⁰ מביא רבי יצחק וייס⁴¹, את דעתו של רבי שמואל אבוהב⁴², לפיה ניתן לברך על הלבנה אפילו כשרואים רק את השתקפותה, וכה דבריו:

"עוד זכור יזכור הדרת גאוונו את אשר דיבר עמי בחורף זה, בענין אם מותר לקדש לבנה מתוך אספקלריא אשר נראה ממנה דמות נוגה הלבנה, ראיתי בשו"ת דבר שמואל (סימן רמב) שכתב מזה, והעלה שם בסוף דבריו, שאם בבירור הלבנה נראית בחוץ, ואחד אינו יכול לראותה, רק מתוך האספקלריא, יכול לברך עליה, יעוין שם היטב".

הלכה למעשה, כתב המשנה ברורה:

"אם נתכסה הלבנה בעבים: אם העב דק וקלוש, שנראית הלבנה ממנו ונהנה בה - מברך; ואם הענן עב - אינו מברך. ואם התחיל לברך ואחר כך נתכסה בעבים - גומר הברכה, אם לא שהוא משער שתתכסה הלבנה באמצע ברכתו, שאז לא יתחיל ברכתו..."

הוא הדין אם יש מסך מבדיל בינו לבין הלבנה, הדין גם כן כמו לעניין עבים: דאם המסך הוא דק וקלוש, שעובר ממנו אור הלבנה עד שהוא נהנה ממנה ויכול להכיר מן הדברים שהם ניכרים לאור הלבנה - יכול לברך עליו; ואם המסך הוא גס ואין נהנה מאור הלבנה - אין לברך, דהוי ברכה לבטלה".

ניתן לברך את ברכת הלבנה רק כאשר אור הלבנה ניכר בארץ וניתן ליהנות ממנו. לכן אין לברך את ברכת הלבנה כאשר הלבנה מכוסה בעננים ואורה קלוש. אך אם היא מכוסה בעננים דקים ואורה נראה דרכם עד שניתן להבחין בעזרתו בין סוגים שונים של מטבעות, אפשר לברך עליה⁴³.

לכתחילה הלבנה צריכה להיות גלויה במשך כל זמן אמירת הברכה, ולכן אין לומר את ברכת הלבנה כאשר הלבנה עתידה להתכסות בעננים בזמן אמירת הברכה. אדם ששיער שהלבנה לא תכוסה בעננים תוך כדי הברכה, ולבסוף היא כוסתה בעננים תוך כדי ברכתו, יסיים את הברכה.

⁴⁰ שו"ת שיח יצחק סימן תעא.

⁴¹ רבי יצחק וייס (בעל שיח יצחק) (פרשבורג שבסלובקיה), התרל"ג-התש"ב - מגדולי רבני הונגריה וסלובקיה, תלמידו המובהק של בעל ה"שבט סופר". כבר בגיל עשרים כיהן כאחד מרבני פרשבורג, ובהמשך שימש כרב באדלבורג וכראב"ד בקהילת ורבו, שם הקים ישיבה ועמד בראשה. עסק רבות בתורת הנסתר והיה קשור לצדיקי החסידות וכן לידידו בעל "אם הבנים שמחה". נהרג על קידוש השם בידי הנאצים. רוב כתביו אבדו בשואה, ושאריתם לוקטו ויצאו לאור עשרות שנים לאחר פטירתו. מחבר הספר: "שיח יצחק" - הכולל תצ"ז סימנים של שאלות, תשובות והערות על ארבעת חלקי השולחן ערוך (יצא לאור על ידי מכון ירושלים).

⁴² רבי שמואל ב"ר אברהם אבוהב ("דבר שמואל") (המבורג שבגרמניה) הש"ע-התנ"ד - רב, פוסק, ראש ישיבה ומנהיג. נולד בקהילה הספרדית בהמבורג, ובנעוריו נשלח על ידי אביו ללמוד בישיבות ונציה שבאיטליה, שם קנה את תורתו מפי גדולי העיר. בשנת השצ"ח עבר לכהן כרבה של קהילת ורונה וכראש הישיבה בה, ומשם יצא שמו כפוסק מובהק. בשנת הת"י נקרא לשוב לוונציה, בה מונה לרב העיר ולראש הישיבה הכללית, תפקיד בו כיהן עד אחרית ימיו. נודע בבקיאיותו העצומה ובשיטתו המורכבת משילוב של פסיקה הלכתית ישרה יחד עם דקדוק במצוות והנהגות מוסר. חיבורו המפורסם ביותר הוא שו"ת "דבר שמואל", המאגד תשובות שהשיב לשואלים מכל רחבי העולם היהודי בדורו. כמו כן, מיוחס לו חיבורו המוסרי "ספר הזכרונות", שנדפס בעילום שם בפראג והתקבל בקהילות ישראל כספר יסוד ליראת שמים ודקדוק הלכתי. נודע כלוחם תקיף בתנועת השבתאות וכעמוד התווך של ההנהגה הרוחנית באיטליה. נפטר בשיבה טובה בוונציה ובה נטמן.

⁴³ עיין הליכות שלמה ראש חודש פרק א דבר הלכה מד, שאם חלק מהלבנה גלוי אפשר לומר את ברכת הלבנה, ואין צורך שכל הלבנה תהיה גלויה. ויש מחמירים שלא לומר את ברכת הלבנה גם כאשר היא מכוסה בעננים דקים (ראה בן איש חי שנה שניה פרשת ויקרא אות כג; כף החיים סימן תכו, יח; דעת תורה למהרש"ם ח"ד סימן תכו, א; מאמר מרדכי הלכות לימות החול כז, ז), אך אין לנהוג כן אם הדבר יגרום להפסד הברכה.

מסקנה

מתוך הדין במהות המצוה, העלינו מספר נפקא מינות מעשיות:

חובת ההשתדלות וחיפוש הלבנה: אם המצוה היא "ברכת המצוות", קיימת חובה אקטיבית על האדם להשתדל ולחפש את הלבנה כדי לקיימה, ואולי אף לנסוע למקום אחר אם השמים מעוננים. לעומת זאת, אם היא "ברכת ראייה", המצוה נוצרת רק בעת מפגש עם הלבנה ואין חובה לחפשה.

חיוב נשים: הגדרת המצוה כ"מצוות עשה שהזמן גרמה", פוטרת נשים מהברכה. לו היתה זו "ברכת ראייה" או "ברכת שבח" רגילה, כמו "ברכת שהחיינו" על פרי, נשים היו עשויות להתחייב בה.

חיוב סומא: אם המצוה היא "ברכת ראייה" התלויה בחוש הראייה הפרטי, סומא אינו יכול לברך. אולם, מכיוון שהיא נחשבת ל"ברכת השבח" על הנהגת העולם וחיידוש הבריאה, הסומא חייב לברך כיוון שהוא נהנה מהתועלת הכללית של המאורות בעולם.

ברכה ללא ראייה פיזית: אם הברכה היא "ברכת שבח" על עצם התחדשות הלבנה בעולם, היה מקום לברך גם כשהיא נסתרת. אך למעשה, כיוון שיש בה מרכיב של "ברכת ראייה" או "קבלת פני שכינה", הראייה מעכבת ולא ניתן לברך כשהלבנה מכוסה בעננים עבים.

המתנה למוצאי שבת: אם המצוה היא "ברכת המצוות", חל הכלל "מצוה הבאה לידיך אל תחמיצנה" ויש לברך מיד. אך אם מהותה היא "הקבלת פני שכינה", עדיף להמתין למוצאי שבת כדי לקיימה באיכות ובהידור, בבגדים נאים וביישוב הדעת.

בקצרה

עסקנו ביסודותיה וגדריה ההלכתיים של מצוות קידוש לבנה, החל ממקורותיה בתורה ועד לפרטי הדינים המעשיים.

מצוות קידוש לבנה נלמדת מפרשת "החודש הזה לכם", בה הראה הקב"ה למשה את הלבנה בחידושה ואמר לו "כזה ראה וקדש".

חז"ל השוו את המברך על החודש בזמנו למי ש"מקבל פני שכינה". מסיבה זו נהוג לאמרה בעמידה, בבגדים נאים ובחבורה.

קיימת מחלוקת בין הפוסקים האם זו "ברכת ראייה" (כמו על ברקים), "ברכת השבח" על חידוש העולם, או "ברכת המצוות".

חיוב נשים וסומא: נשים פטורות מהברכה, מכיוון שהיא נחשבת ל"מצוות עשה שהזמן גרמה", וכן בשל חלקן של הנשים ב"פגם הלבנה". ועיוור חייב בברכה, כי אין זו "ברכת ראייה" פרטית, אלא שבח כללי על הנהגת הבורא בעולם, שגם העיוור נהנה ממנה בעקיפין.

זמן הברכה: הרמב"ם סובר שניתן לברך מיד כשרואים את הלבנה בחידושה. לעומת זאת, על פי **הקבלה והשולחן ערוך**, יש להמתין שבעה ימים (או שלושה לפי מנהגים מסוימים) מהמולד כדי שהלבנה תתחזק.

לכתחילה נהוג להמתין למוצאי שבת כדי לברך מתוך שמחה ובבגדים נאים. אך אם יש חשש שהעננים יכסו את הלבנה או שהזמן יעבור, מברכים גם ביום חול.

תנאי הראייה: הברכה מותנית בכך שהלבנה תהיה גלויה דיה כדי שניתן יהיה ליהנות מאורה ולהבחין בין חפצים או מטבעות.

אם העננים דקים והלבנה נראית דרכם, ניתן לברך. אם הענן עב והלבנה מכוסה לגמרי, אין לברך. ואם התחיל לברך כשהלבנה גלויה ואז התכסתה בעננים, רשאי לסיים את הברכה. עם זאת, אין להתחיל לברך אם מעריכים שהלבנה תתכסה באמצע האמירה.

"וְלִלְבָנָה אָמַר שְׁתַּחַדְשִׁי, עֲטַרְתַּי תִּפְאָרְתִּי לְעַמּוּסֵי בְטוֹן,

שֶׁהוּ עֲתִידִין לְהִתְחַדֵּשׁ כְּמוֹתָהּ"